

Állatok nemzetközi és belföldi szállítására vonatkozó állat-egészségügyi szabályok

Különbéle élőállatok szállítására során számos előírást kell betartani. Ezen cikk célja elsősorban a gazdasági haszonállat-fajok kereskedelmi célú szállítására vonatkozó **állat-egészségügyi** előírások egyszerűsített formában történő közlése, ismertetése.

A vonatkozó jogszabályok alapján világos különbséget kell tenni

- belföldi
- EU tagállamok közötti (ún. INTRA EU)
- harmadik országokkal történő (tényleges import és export)

élőállat kereskedelmi szállítás vonatkozásában.

Élőállatok nap, mint nap kerülnek kereskedelmi célból szállításra Magyarországon. Annak érdekében, hogy ez biztonságosan, emberek vagy állatok egészségét nem veszélyeztetve, fertőző betegségek közvetítésével ne járjon, állat-egészségügyi szabályok széles körét kell betartani.

Belföldi élőállat-szállítás

Az egyes élőállatok **belföldi** szállításának állat-egészségügyi szabályait a 87/2012. (VIII.27.) VM rendelet (továbbiakban: VM rendelet) tartalmazza. Fontos tudni, hogy az ebben található szabályok csak meghatározott állatfajokra vonatkoznak, szarvasmarhafélékre, lófélékre, sertésre, juhra és kecskére, baromfira, házinyúlra, prémesállat-fajokra valamint szabad természetből befogott, vagy tenyésztett vadászható állatfajokra. Ezen rendeletet nem kell tehát alkalmazni például, nem kereskedelmi célból szállított kedvtelésből tartott állatokra vagy cirkuszi, állatkerti állatokra. Lófélék esetén is kizárólag vágási célból szállított lovakra vonatkozik.

Állatszállításnak az állatnak tartási helyek közötti mozgását értjük lábon hajtással, járművön vagy egyéb módon. Az állatszállítás magában foglalja az állatok egy vagy több szállítóeszközben történő mozgatását, valamint az ezzel kapcsolatos műveleteket, beleértve a berakodást, kirakodást, átrakodást és pihenőt, egészen az állatoknak a rendeltetési helyen való kirakodásáig.

Az élőállat-szállítmányt a rendeltetési helyig, megfelelő szigorú számadású, sorszámozott nyomtatványoknak kell kísérséniük:

- Állattartói nyilatkozat (VM rendelet 1. melléklet szerinti minta alapján)
- Állategészségügyi bizonyítvány (VM rendelet 2. melléklet szerinti minta alapján)

Az **állattartói nyilatkozattal** az állattartónak - többek között - az állattartással kapcsolatos körülményekről, az ellátó állatorvosról, az állomány nyilvántartásról és dokumentációkról, a kezelésekről és az esetlegesen alkalmazott élelmezés egészségügyi várakozási idejű készítményekről, laborvizsgálatok eredményeiről kell nyilatkoznia. Az állattartónak ezt előzetesen a szállítmányt indító szolgáltató (magán vagy ellátó) állatorvos rendelkezésére kell bocsátania. Közvetlenül vágóhidra szállított állatok esetében, az állattartói nyilatkozat funkcionál az ún. élelmiszerlánc-információs adatlapként is, melynek hiányában a vágóhid-üzemeltető nem engedhet állatokat a vágóhid helyiségeibe. Az állattartói nyilatkozat a kiállítását követő 3 napig érvényes.

Az állattartó a nyilatkozat kitöltésén túl, az állatazonosító dokumentumokat is köteles a szállítványt indító szolgáltató állatorvos rendelkezésére bocsátani, amennyiben az a szállítandó állatfaj tekintetében releváns. Állatazonosító dokumentum alatt a marhalevelet, lóútlevelet, sertés szállítólevelet, juh- és kecske szállítólevelet, baromfi szállítólevelet értjük. A szállítólevélen kereszthivatkozásként feltüntetésre kerül az állat-egészségügyi bizonyítvány száma, a kitöltési dátuma, a szolgáltató állatorvos kamarai bélyegzőszáma. A szállítólevél központi adatbázisba történő késői (7 napon túli) megküldése, komoly szankciókkal járhat a mulasztó gazdálkodó számára.

A belföldi szállításhoz a szolgáltató állatorvos az állatok forgalomképességét az állategészségügyi bizonyítványban igazolja le, amennyiben ezt megelőzően az állatok klinikai vizsgálatát és azonossági ellenőrzését elvégezte.

Az állategészségügyi bizonyítvány a kiállítástól számított 48 óráig érvényes.

Az azonossági ellenőrzés fontos eleme az állatszállításnak, ennek keretében kell az állatorvosnak meggyőződnie annak tényéről, hogy az állatazonosító dokumentumok és az állatok egyezősége fennáll, illetve az állatokon jelen vannak és megfelelőek a kötelezően feltüntetett jelölések. Az olyan állatok esetében, amelyeknél jogszabály nem írja elő az egyedi jelölést, az azonosság vizsgálat az állatok megtekintésével történő ellenőrzéséből áll.

Az állategészségügyi bizonyítványban foglaltak adnak garanciát arra vonatkozóan, hogy a szállítványban található élőállatok nem jelentenek köz- és állategészségügyi kockázatot, míg az állatazonosító dokumentumok (marhalevél, lóútlevél, szállítólevelek) révén megvalósul az egyes szállítványok nyomkövetése, ugyanis ezek révén kerül rögzítésre a központi adatbázisban a szállítás ténye.

Az egyes szállítások nyomon követhetősége, alapvető fontosságú élelmiszerlánc-biztonsági szempontból, valamint minden nagy jelentőségű, ún. bejelentési állatbetegség elleni védekezés és mentesítés alapja az, hogy a központi adatbázis révén tisztában legyünk az adott betegségre fogékony állatok tartási helyével, szállításukkal. Az illegális állattartás és szállítás akadályozza ezen fertőző betegségek felszámolását, ilyen esetekben állami kártalanítás sem vehető igénybe, ha az állat emiatt pusztul el! Ismeretlen eredetű, állat-egészségügyi igazolás nélküli szállított élőállatok nagyfokú kockázatot jelenthetnek az emberi és az állati egészségre, a fertőző betegségek esetleges közvetítésével.

A VM rendelet részletesen taglalja az állatszállítás általános szabályait, személyi és tárgyi feltételeket, állatok lábon hajtására, valamint járművön vagy egyéb módon történő szállítására, tisztításra és fertőtlenítésre, állatvásárlásra, haszonállat összegyűjtésre, a járási hivatal értesítésére vonatkozó szabályokat.

Az állatok egészségét és jólétét a szállítás közben is biztosítani kell, állatokat berakodni a külön állatvédelmi jogszabályban (állatoknak a szállítás és kapcsolódó műveletek közben védelméről szóló 2005/1/EK tanácsi rendelet) meghatározottak szerint, megfelelő műszaki állapotú, kitisztított és kifertőtlenített és erre engedéllyel rendelkező szállítóeszközbe lehet. A szállítóeszköz engedélyezett alól léteznek bizonyos jogszabályi kivételek, például amennyiben a mezőgazdasági termelők saját tulajdonban lévő szállítóeszközükkel, saját tulajdonban lévő állatokat szállítanak 50 km-nél rövidebb távolságra. Az állatorvos köteles meggyőződni, hogy az állatok szállításra alkalmasak, nem lehet szállítani például magasvemhes vagy súlyosan sérült, beteg állatokat. Az állatok gyógykezelése történő szállítása esetén az állattartói nyilatkozatot és az állat-egészségügyi bizonyítványt a kezelő állatorvos által kiadott beutaló helyettesíti.

Élőállat-szállítás EU tagállamok között

A nemzetközi élőállat-kereskedelem alatt, meg kell különböztetni az EU tagállamok közötti kereskedelmet a harmadik (nem EU) országokkal való tényleges importtól és exporttól. Tehát maguk az import és export szavak is jogi szempontból kizárólag csak harmadik országok relációjában használhatóak, az EU tagországok közötti kereskedelem esetén az ún. **INTRA-EU kereskedelem** kifejezés használatos.

Az egyes élő állatok és állati termékek Európai Unión belül történő mozgásának és ellenőrzésének általános szabályait a 90/425/EGK Tanácsi irányelv, mint horizontális jogszabály határozza meg. Az irányelvet a magyar jogrendbe az egyes élő állatok és termékek Európai Unión belüli kereskedelmével kapcsolatos állategészségügyi és állattenyésztési ellenőrzésekről szóló 54/2004. (IV. 24.) FVM rendelet ülteti be. Az egyes élőállat fajokra az EU külön specifikus jogszabályokat határoz meg.

Élőállatok INTRA-EU kereskedelme esetén az állategészségügyi, tisztításra fertőtlenítésre vonatkozó vagy állatvédelmi szabályok alapvetően ugyanazok, mint belföldi szállítás esetén, pár fontos különbséget azonban ki kell emelni:

- A szállítási szabályokat alapvetően EU jogszabályok határozzák meg, beleértve a szállítmányt kísérő dokumentumok mintáját is.
- A szállítmányt csak hatósági állatorvos indíthatja (Szolgáltató állatorvos nem!).
- EU tagállamok INTRA-EU kereskedelme esetén nincs a határon állategészségügyi ellenőrzés.
- Az egyes élőállat-szállítványok állategészségügyi szempontból történő nyomkövetése, az EU Bizottsága által működtetett webalapú ún. TRACES (Trade Control and Expert System) rendszer segítségével történik.

Az EU szinten harmonizált, egységes (állatfajonként azonban természetesen eltérő) állat-egészségügyi bizonyítvány elektronikusan kerül kitöltésre, és a hatósági állatorvos által leigazolásra a TRACES rendszerben. Az innen kinyomtatott papíralapú bizonyítvány fizikailag is kíséri a szállítmányt a másik tagállamban található rendeltetési helyéig. A TRACES a rendszerben található (hatósági és gazdasági szereplő) e-mail címekre automatikus rendszerértesítéseket küld, így többek között értesítést kap a fogadó tagállam illetékes hatósága is, amelynek így módja lesz a szállítmányon szűrőpróbaszerű ellenőrzést végrehajtani. Így tehát – bár az EU országhatárokon állat-egészségügyi ellenőrzés nem történik – de a tagállamok között a TRACES segítségével nyomon lehet követni a szállítmányokat. Bizonyos európai országok, mint például Svájc vagy Norvégia – bár nem EU tagországok – de állat-egészségügyi szempontból ugyanúgy kezelendőek, mintha EU tagországok lennének, vagyis az élőállat szállításhoz TRACES alkalmazást kell használni és a határon állategészségügyi ellenőrzés nem történik.

Az általános állatfajonként alkalmazandó INTRA-EU szállítási szabályokat módosíthatja egy egzotikus állatbetegség megjelenése adott tagállamban, ami ideiglenes korlátozásokat, tiltásokat jelenthet adott területen tartott fogékony állatfajok szállítását illetően.

A szállításokat szintén befolyásolhatja, hogy adott állatfaj tekintetében a rendel-

tetési ország állategészségügyi státusza magasabb-e, mint a küldő országé, például adott betegség tekintetében mentesítési programot hajt végre az ország, így további kiegészítő garanciák, vizsgálatok lehetnek szükségesek.

Harmadik (nem EU) országokkal történő élőállat kereskedelem

Harmadik (nem EU) országokkal történő élőállat kereskedelmén belül az EU felé irányuló, vagyis **import** szállítások esetén, egységes EU előírások szerint kell eljárni. Az import szállítmányokat EU harmonizált minta szerinti, a feladó harmadik ország hatósági állatorvosa által leigazolt állat-egészségügyi bizonyítványnak kell kísérni. Az EU belépés kizárólag csak jóváhagyott állategészségügyi határkirendeltséggel rendelkező határátkelőhelyen lehetséges. Az első EU belépési pont helye szerinti állategészségügyi határkirendeltségnek dokumentum, azonossági és fizikai ellenőrzést kell végeznie az import szállítmányon. A beléptető állategészségügyi határkirendeltséget szállítmány érkezéséről előzetesen értesíteni szükséges egy külön formanyomtatvány, a Közös Állategészségügyi Beléptetési Okmány (röviden: KÁBO) segítségével.

A kifelé irányuló, vagyis nem EU országokba történő tényleges **export** esetén, a feltételeket a rendeltetési ország határozza meg. A tényleges export engedélyezése előtt, az egyes harmadik országok részletes kérdőívet küldhetnek és/vagy auditot folytathatnak le, melynek keretében felméri az ország állat-egészségügyi státuszát, állat-egészségügyi jogszabályi feltételeket, állat-egészségügyi hatósági szolgálat kapacitását, stb.

A folyamat vége egy kiszállítást lehetővé tévő állat-egészségügyi feltételrendszert tartalmazó dokumentum, vagyis egy állat-egészségügyi exportbizonyítvány, melyet egy magyar hatósági állatorvosnak kell leigazolnia, és melyet minden szállítmány mellé csatolni kell.

Dr. Márton Lázár
NÉBIH

